

УДК 336.71(477):005.35

*І. Б. Івасів, д-р екон. наук, професор кафедри банківської справи
ДВНЗ “Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана”*

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В БАНКАХ УКРАЇНИ

У статті досліджено сучасний стан реалізації концепції корпоративної соціальної відповідальності в банках України, виявлені ключові проблеми та перспективи її розвитку. Ідентифіковано основні тенденції впровадження принципів соціально відповідального бізнесу в Україні та визначено пріоритетні складові концепції.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, банк, соціальні ініціативи, етичний бізнес.

Постановка проблеми. Сучасні принципи ведення банківського бізнесу на пряму пов'язані із підвищенням ролі клієнтів, створенням довгострокових відносин з усіма стейкхолдерами на засадах етичності та відповідальності, що реалізується шляхом впровадження банком концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ).

Український банківський бізнес на сьогодні не використовує повною мірою всі можливості концепції КСВ, чим стримує свій розвиток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблем впровадження КСВ в банках присвячені праці вітчизняних дослідників: В. Воробей [2], Р. Курінько [8], О. Лазоренко [9], М. Саприкіної [6], а також зарубіжних дослідників – Ю. Благова [1], М. Фрідмена [11] та інших. Варто також зазначити, що розробки зарубіжних вчених щодо розвитку концепції КСВ є значно прогресивнішими за вітчизняні, що пояснюється відсутністю в сучасних працях українських та російських науковців системності, особливо в контексті дослідження КСВ в межах окремих галузей економіки, зокрема в банківській сфері. Таким чином, актуальності набуває дослідження розвитку концепції КСВ в українській банківській системі.

Невирішені раніше частини проблеми. Високо оцінюючи здобутки науковців з даного пи-

тання, все ще невирішеними на сьогодні залишаються питання аналізу сучасного стану впровадження КСВ в банках України.

Метою статті є дослідження стану впровадження концепції КСВ в банках України та ідентифікація основних проблем її реалізації.

Виклад основного матеріалу. Перепонами на шляху до впровадження елементів системи КСВ у банківський бізнес може виступати неточне розуміння даного поняття. В науковій літературі на сьогоднішній день не існує єдиного визначення поняття КСВ, що обумовлено його комплексним характером, а також бажанням застосовувати системний підхід до вирішення зазначеної проблеми.

Виходячи із існуючих підходів [3, 5, 10] до трактування поняття КСВ, можна стверджувати про його багатогранність. Це підтверджується також проведенням опитуванням “Глобальний Бізнес Барометр” [9], яке відображає розуміння західними компаніями сутності КСВ (рис. 1).

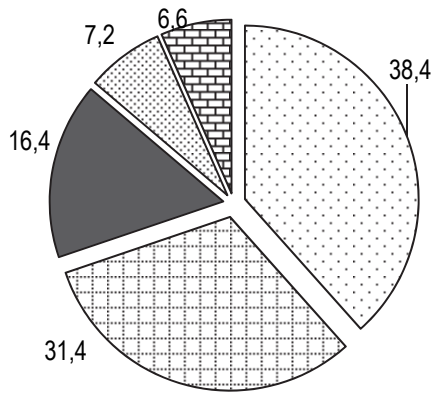
Виходячи із даних, представлених на рис. 1, іноземні компанії основними цілями діяльності на засадах КСВ визначають діяльність, спрямовану на врахування інтересів стейкхолдерів, а також максимізацію прибутків та діяльність в інтересах акціонерів.

У свою чергу, вітчизняні підприємства у переважній більшості ототожнюють діяльність в

межах КСВ із благодійною та спонсорською діяльністю. Дана невідповідність обумовлена необхідністю формування переліку можливих ініціатив банку в межах КСВ (рис. 2).

Як видно з рис. 2, усі ініціативи банку в межах КСВ доцільно розділити на зовнішні та внутрішні. На сьогоднішній день в українській бан-

ківській практиці спостерігається обмежений ефект від реалізації заходів соціально відповідальної діяльності, що пов'язано із поверхневим впровадженням концепції, а також відсутністю чіткого розуміння сутності даного поняття та нерозумінням переваг від застосування етичних принципів ведення бізнесу.

- Врахування інтересів зацікавлених представників суспільства під час прийняття бізнес-рішень
- Максимізація прибутків та діяльність в інтересах акціонерів
- Добровільна відмова від частини прибутку через прагнення зробити «правильні речі»
- Забезпечення добробуту через працевлаштування та сплату податків підприємством своєчасно та у повному обсязі
- Підтримка ініціатив, що напряду приносять користь суспільству, але не завжди є прибутковими для бізнесу

Рисунок 1 – Розуміння сутності КСВ в західних компаніях (складено на основі [9])

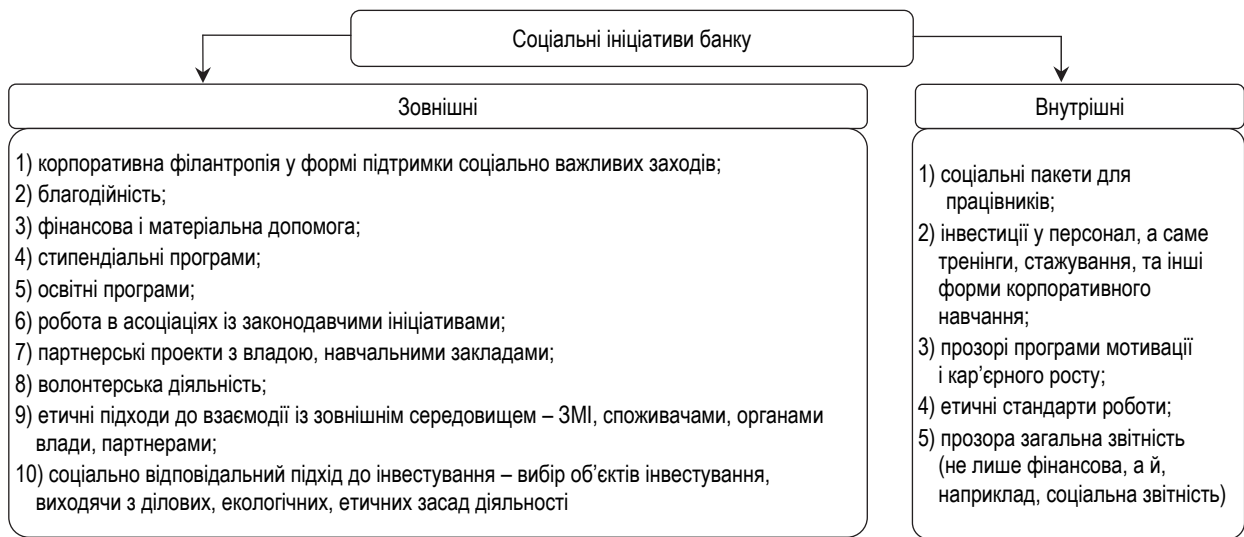

Рисунок 2 – Перелік ініціатив соціально відповідального банківського бізнесу (складено автором на основі [9])

Розглядаючи ретроспективу розвитку даної концепції в банківському секторі України, варто зазначити, що стабільний розвиток зазначеного напрямку діяльності розпочався зі створення мережі Глобального договору в Україні (2006 р.). Загалом започаткування даної ініціативи в українському бізнес-середовищі швидко привернуло увагу до проблем КСВ. Так, кількість членів ГД ООН за перші шість років після його запуску в Україні зросла більше ніж в п'ять разів (рис. 3).

Як видно з рис. 3, в передкризовий період динаміка приєднання українських компаній до договору була більшою, ніж в кризовий та післяк-

ризовий періоди, причому в 2013 році вперше відбулося зменшення кількості українських компаній в ГД ООН.

Що стосується банків, то варто зауважити про залучення до ініціативи лише 4 банків: (ПАТ “Платинум Банк”, АКБ “ІНДУСТРІАЛБАНК”, ПАТ “ПУМБ”, ПАТ “Укрсоцбанк”), що свідчить про низьку зацікавленість банків України в соціально-етичних ініціативах.

Варто зазначити, що ПАТ “КБ “Надра” був першим банком, який приєднався у 2007 році до ГД ООН, проте був виключений з огляду на невиконання взятих зобов'язань згідно з договором.

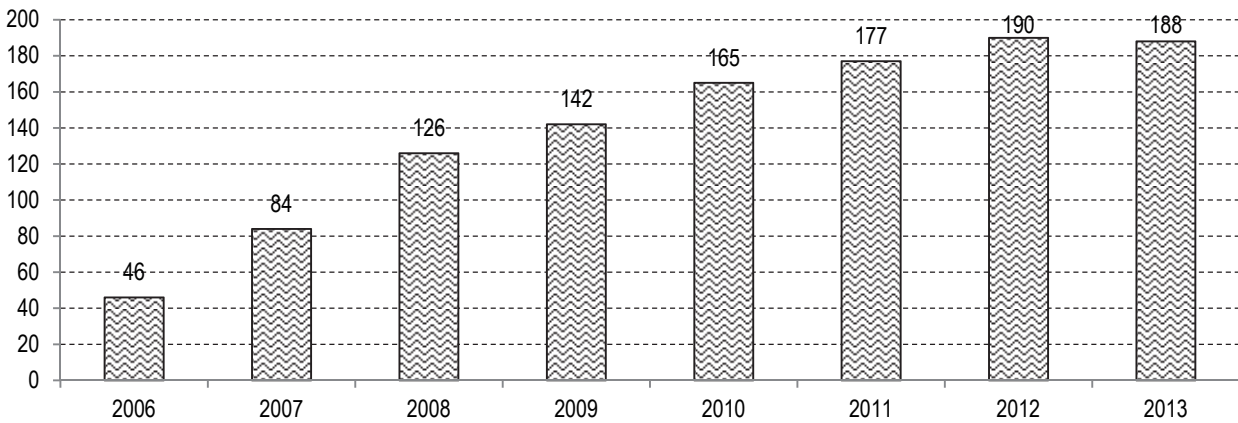

Рисунок 3 – Кількість українських компаній в ГД ООН (складено автором за даними [4])

Проте, аналізуючи офіційні веб-сайти банків України, було виявлено, що соціальні ініціативи все ж таки реалізуються, тому було вирішено до соціально активних банків відносити всі, які декларують прихильність до концепції та запро-

ваджують будь-які заходи, зазначені на рис. 2. У результаті, серед банків 1 групи за класифікацією НБУ 11 банків мають елементи ведення бізнесу на принципах КСВ (табл. 1).

Таблиця 1 – Ключові соціальні проекти банків України

Банк	Рік активізації КСВ	Головні соціальні ініціативи
ПАТ КБ "ПриватБанк"	2009	- допомога армії (перерахування частини зарплати персоналу на рахунки Міністерства оборони); - благодійна програма "Банк молодіжних ініціатив"
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	2007	- фінансова допомога працівникам, які були мобілізовані до лав української армії (дві зарплатні); - підтримка навчально-виховних закладів для дітей-сиріт, дітей із проблемних сімей тощо
ПАТ "ПУМБ"	2007	- соціальні акції зі збору подарунків та грошових коштів для вихованців дитячих будинків, інтернатів; - фінансова підтримка Донецького дитячого онкогематологічного центру "Наdejда"
АТ "УкрСиббанк"	2010	- допомога дітям з синдромом Дауна; - щорічна підтримка культурного проекту "Французська весна"
ПАТ "КБ "Надра"	2007	- започаткування Всеукраїнського благодійного фонду "Дитячий світ"; - благодійна акція "Бачу нову країну" (допомога офтальмологічним клінікам)
ПАТ "Дочірній банк Сбербанку Росії"	2009	- благодійна програма для дитячих будинків "Щасливе дитинство"; - організатор Міжнародного шахового турніру SBERBANK OPEN
ПАТ "Альфа-Банк"	2010	- благодійна програма для дитячих будинків "Корпоративне волонтерство"; - партнер Міжнародного джазового фестивалю ALFA JAZZ FEST
АТ "Дельта Банк"	2010	- активна участь співробітників у всеукраїнській акції "Зробимо Україну чистою"; - премії для вчителів математики в рамках соціальної акції "Подяка за талант"
ПАТ "Укрсоцбанк"	2010	- проведення банківської олімпіади для студентів UniOlympiad, з подальшим працевлаштуванням; - спонсор UEFA Champions League
АТ "Укрексімбанк"	2007	- підтримка медичних закладів з лікування онкохворих дітей; - сприяння розвитку науки та освіти
АТ "Банк "Фінанси та Кредит"	2007	- проведення програми "День банківського донора" - активна допомога ветеранам

На нашу думку, всі банки 1-ї групи повинні реалізовувати соціальні ініціативи, оскільки представники даної групи є маркетмейкерами та наділені всіма можливостями для ефективного впровадження концепції.

Враховуючи дані табл. 1, можна стверджувати, що банки активно почали впроваджувати соціальні ініціативи з 2007 року. При цьому розу-

міння КСВ в банках суттєво не змінилося за останні 6 років, оскільки більшість банків, які активно використовують КСВ у своїй діяльності, ототожнюють її зі спонсорством та благодійністю, нехтуючи іншими ініціативами.

Висновки. Таким чином, дослідивши стан впровадження концепції КСВ в Україні, було виявлено, що її розвиток знаходиться на досить

низькому рівні, особливо в банківській сфері. З моменту впровадження в Україні ГД ООН в 2006 р. до нього приєдналось лише 4 банки, що свідчить про низьку активність у напрямку реалізації соціальних ініціатив. Дослідивши діяльність банків групи найбільших, позитивно варто відзначити, що 11 з них інформують про здійснені соціальні

заходи, проте їх ототожнення із концепцією КСВ в цілому є неправомірним, враховуючи її комплексність та системність. Таким чином, необхідно підвищувати рівень обізнаності як банків, так і громадськості в цілому щодо переваг діяльності на засадах КСВ, що дозволить у підсумку суттєво покращити якість життя суспільства.

Список літератури

1. Благов Ю. Е. Концепция корпоративной социальной ответственности и стратегическое управление / Ю. Е. Благов // Российский журнал менеджмента, 2004. – № 3. – С. 17–34.
2. Воробей В. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.globalcompact.org.ua/img/files/Nefinanova_zvitnist.pdf.
3. Воробей В. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода? [Електронний ресурс] / В. Воробей. – Режим доступу : <http://www.management.com.ua/cm/cm037>.
4. Генеральний договір ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unglobalcompact.org/NetworksAroundTheWorld/local_network_sheet/UA.html.
5. European Alliance for CSR [Electronic resource]. – Access : <http://ec.europa.eu/enterprise>.
6. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005–2010: стан та перспективи розвитку / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна. – К. : Вид-во “Фарбований лист”, 2010. – 56 с.
7. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні: експертна думка / [заг. ред. О. Лазоренко]. – К. : Стило, 2007. – 152 с.
8. Курінько Р. Корпоративна соціальна відповідальність: пошуки інтерпретації / Р. Курінько // Соціальні виміри суспільства : зб. наук. пр. – К. : ІС НАН України, 2008. – Вип. 11. – С. 276–285.
9. Лазоренко О. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / Кол. автор. : О. Лазоренко, Р. Колишко, та ін. – К. : Видавництво “Енергія”, 2008. – 96 с.
10. World Business Council for Sustainable Development [Electronic resource]. – Access : <http://www.wbcsd.org/home.aspx>.
11. Friedman M. The Social Responsibility of Business isto Increase its Profits [Electronic resource] / M. Friedman. – Access : <http://www.colorado.edu/studentgroups/libertarians/issues/friedman-soc-resp-business.html>.

Отримано 15.05.2014

Summary

The article investigates the current state of the concept of corporate social responsibility in Ukrainian banks, identifies key issues and prospects of its development. The key trends in the implementation of corporate social responsibility in Ukraine and the priority elements of this concept are discovered.

УДК 336.71-044.964(477)

А. Я. Кузнєцова, д-р екон. наук, професор, проректор з наукової та організаційної роботи, Університет банківської справи Національного банку України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ КОНСОЛІДАЦІЇ БАНКІВ В УКРАЇНІ В ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

У статті досліджено особливості консолідаційних процесів у банківській системі України в післякризовий період. Визначено основні проблеми консолідації банківського капіталу в Україні на сьогодні та сформовано перспективи об'єднання банків у наступні роки. Розглянуто можливість застосування державою заходів, спрямованих на стимулювання консолідації банків в Україні шляхом укладання угод злиття та поглинання.

Ключові слова: консолідація, злиття і поглинання, капітал банку, банківська система.

Постановка проблеми. Недавня світова фінансова криза мала значні наслідки для розвитку банківських систем більшості країн світу. В результаті негативних кризових явищ 2008 р. актуальними стали питання щодо ефективності ризик-менеджменту банківських операцій, адекватності

сформованої капітальної бази, відповідності існуючої системи управління у фінансових установах сучасним вимогам глобальної економічної системи тощо.

Незважаючи на окремі відмінності перебігу кризових явищ у банківській системі України порівняно зі світовим фінансовим простором, вітчизняний банківський сектор також зазнав

© А. Я. Кузнєцова, 2014